

Sarah Wynn-Williams

Bezohľadní ľudia

**Ako som pracovala
vo Facebooku**

Obsah

	Prológ	13
1.	Naivná nádej	19
2.	Ponúkanie revolúcie	31
3.	Toto bude zábava	44
4.	Auf Wiedersehen všetkým	55
5.	Malá červená kniha	59
6.	O čo nám ide?	65
7.	Nech sa zabaví	75
8.	Zišli sme z cesty	83
9.	Lady McNugget	100
10.	Len dobré správy	111
11.	Výjazd	122
12.	Darca	128
13.	Štokholmský syndróm	134
14.	Päť osadníkov a jeden miliardár v Katane	136
15.	Jednoduchá žiadosť	145
16.	Pokračujte v ceste	151
17.	Padám do záplavy slávy	156
18.	Zdvihnutý prst	163
19.	PAC-Man	173
20.	Plazením k autokracii	178
21.	Miliardárov čas	185
22.	Hry o život pre 0,001 percenta	190
23.	Teraz nech to lieta	201
24.	Nastal čas na Kaliforniu	209
25.	Bábky a monsignorovia	212

26.	Zlá čarodejníca zo západu	224
27.	Taktika pouličného bitkára	228
28.	Opri sa do toho a ľahni si	237
29.	Občan Sanchez	245
30.	Pokerová tvár	248
31.	Dojemný príbeh	253
32.	Čo nečakať, keď čakáte dieťa	260
33.	Musíme sa o tom baviť?	270
34.	Facebookové voľby	277
35.	Nahnevaný na pravdu	282
36.	Púčik	301
37.	Človek z ľudu	312
38.	Nech jedia koláče	317
39.	Facebookový Feministický klub bitkárok	322
40.	Srdečné pozdravy z Peking	328
41.	Náš čínsky partner	333
42.	Pri všetkej úcte, pán senátor	340
43.	Hýbte sa a porušujte zákony	348
44.	Citové filtrovanie	360
45.	Ryba smrdí od hlavy	367
46.	Mjanmarsko	374
47.	Naozaj sa to nemuselo skončiť takto	390
48.	Nič osobné	401
	Epilóg	405
	PodĎakovanie	411
	Poznámka prekladateľa	413

Prológ

Sme uprostred archeologických vykopávk kdesi na pobreží Panamy. Som tam ja, dvaja moji kolegovia, hlúčky prakticky nahých ľudí a Mark Zuckerberg. Mark nie je spokojný. Je rok 2015 a sme na Summite Amerík, medzinárodnom stretnutí vrcholových lídrov. Konkrétne v tomto prípade ide o štátnu večeru, ktorej sa (odhliadnuc od Marka) majú zúčastniť výhradne hlavy štátov rôznych krajín: Brazílie, Kolumbie, Kuby, Kanady, Spojených štátov a vyše tridsiatky ďalších krajín. Markovi som vybavila pozvánku, lebo som sa ho snažila presvedčiť, že by s týmito ľuďmi mal nadväzovať vzťahy.

Ibaže sa zdá, že na tom večierku sme sami.

Pod tmavou oblohou a nízko visiacimi mrakmi sa v matnom svetle otvorených ohňov medzi ruinami do diaľky vinie červený koberec. Lemujú ho strážcovia v historických kostýmoch s nariasenými goliermi a farebnými hodvábnymi nohavicami. Vyzbrojení sú mečmi a akýmisi sekerovitými zbraňami. Okrem toho sú tu tí nahí ľudia, pri bližšom pohľade v skutočnosti

polonahí, keďže sú sporo odetí v historických kostýmoch v teľových farbách. Na jednej strane je skupina ľudí v kratučkých bedrových zásterkách s úrodou v rukách. O čosi ďalej sú ľudia vyobliekani ako príslušníci akéhosi prvotnopospolného Ku Klux Klanu. To všetko pred starobyľým opevnením na mieste najstaršieho európskeho osídlenia na americkom pobreží Tichého oceánu.

„Čo robia tí naháči na štátnej večeri?“ zašepká Mark.

„Popravde,“ vravím a pátram po rozumnej odpovedi, „netuším. Je to moja prvá štátna večera s nahými ľuďmi.“

Kráčame po nekonečnom červenom koberci, míňame čudné výjavy zobrazujúce rituály, obchodovanie, boje a ktoviečo ešte, a moji kolegovia z Facebooku na všetku tú nahotu reagujú odvracaním očí. Okrem iného ich k tomu vedie aj fakt, že keď sa im stretnú oči s odhalenými komparzistami, tí ich prebodávajú pohľadom. Je to nepríjemné.

Keď prídeme do prázdnej časti s prestretými stolmi, naskytne sa mi hrozný pohľad na zasadací poriadok. Keďže Mark nie je hlavou štátu, pripadlo mu miesto medzi dvoma ľuďmi, ktorí sú zrejme nejakí príbuzní panamského prezidenta. Teda možno sú to nejakí ministri, na internete sa snažím zistiť, čo sú zač, a zároveň sa tváriť, že tento večer je úplne v poriadku a normálny. Ibaže, ako inak, nemám internetový signál, pretože sme na archeologickom nálezisku na panamskom pobreží.

Keďže mi nič iné nezostáva, akoby nič vymením Markovu menovku za menovku ktoréhosi menej významného prezidenta na lepšom stole. Nenápadne tie menovky prenesiem v kabelke, aby si to nevšimol personál, ktorý sa tu zjavil a prechádza pomedzi stoly. Napokon si s úľavou vydýchnem a poviem kolegom, čo som urobila.

„Chce sedieť vedľa Castra,“ vraví mi Javi.

„Bez šance,“ odpoviem.

Z kolegov, ktorí sa zúčastnili na tejto večeri, mám Javiho radšej. Volá sa Javier Olivan a vo Facebooku má na starosti „rast“, čo znamená, že je zodpovedný za to, aby sa na našu platformu

prihlásili zvyšné miliardy ľudí, ktorí na nej ešte nie sú. Javi je uvoľnený Španiel a jeden z hŕstky ľudí z najvyššieho vedenia firmy so zmyslom pre humor.

Keď konečne začnú prichádzať štátnici, mojou úlohou je „odvádzanie“. Kedysi som pracovala na veľvyslanectve a „odvádzanie“ je diplomatické označenie pre presne tú činnosť, ktorá by vám napadla: odvieť nabok toho človeka, s ktorým sa chcete rozprávať. Mark vyčkáva bokom a nič z tohto sa mu nepozdáva. Vo Facebooku mám na starosti medzinárodnú politiku, a aby som mohla robiť svoju prácu, potrebujem, aby sa Mark venoval témam a zapájal do politických rozhodnutí, s ktorými sa Facebook vo svete stretáva a vytvára ich. Niektoré z činností potrebných na medzinárodnej pôde môže v mene firmy vykonávať len jej výkonný riaditeľ. Lenže tomuto výkonnému riaditeľovi sa do toho nechce. Mark je voči tomuto všetkému hlboko skeptický. A očividne ho to nebaví.

Mojím prvým cieľom je kanadský premiér Stephen Harper. Nadýchnem sa, pozbieram odvahu a vyrazím k nemu.

„Dobrý večer, pán premiér Harper,“ oslovím ho. „Som Sarah Wynn-Williams z Facebooku. Pamätáte sa na mňa z debát o dátovom centre a ochrane súkromia.“ Dobré, nie je to najlepší začiatok, ale nič viac nemám a, áno, „pamätáte sa“ je rozhodne prehnané. Nikdy sme sa osobne nevideli a ak si vôbec spomína na naše vyjednávanie o dátovom centre, môže mať pocit, že sme jeho vládu oblafli. Facebook ju presvedčil na celú sériu ústupkov a potom sme to dátové centrum postavili v Iowe.

Nechápavo na mňa pozerá, akoby som bola vred na jeho nohe. Periférnym pohľadom vidím, ako sa Javimu uľavilo, že Markovi lovím hlavy štátov.

„V každom prípade som tu s Markom Zuckerbergom.“ Odmĺčim sa. Jeho pohľad je nečitateľný. „Nechceli by ste sa s ním stretnúť?“

„Nie,“ odvetí rázne premiér Harper. „Nechcel.“

Začujem, ako vedľa mňa ktosi znechutene vydýchne, a uvedomím si, že Javi práve priviedol Marka, ktorý stojí po mojom

boku a čaká na rozhovor. Premiér Harper sa otočí a vyberie sa za ostatnými štátnikmi. S Markom tam len stojíme a dívame sa jeden na druhého. Pozriem sa na Javiho, ktorý zavelí: „Idem nám všetkým zohnať mojito.“ Vzápätí sa vyberie k baru a nechá nás s Markom postávať v neprijemnom tichu. „Nech sú dvojité!“ zakričím ešte na Javiho.

Po zvyšok hodiny vyhradenej na koktaily sa nám politickí lídri vyhýbajú. Mark nie je zvyknutý, že ho ignorujú. Zvyčajne má okolo seba zástupy ľudí, ktorí ho považujú za najzaujímavejšieho človeka v miestnosti. Teraz rozpačito postáva uprostred tohto večierka pre vybraných hostí a cíti sa ako ryba na suchu. Keď v trojici vypijeme mojito, ktoré nám prišiel Javi, pošlem ho po ďalšie.

Idem sa presvedčiť, že Markovo miesto na sedenie je v bezpečí, a uvedomím si, že ma niekto dobehol a menovky zasa vymenil. Pokúsim sa Markovu menovku vymeniť ešte raz, tentoraz za menovku ešte menej známeho prezidenta, a pozorujem, ako ich do niekoľkých minút zasa vrátia na miesto. Svetlá pohasnú, čo je signál, že čas na koktail sa končí a začína sa večera. Rýchlo Markovi vysvetlím situáciu.

„Musím tu zostať?“ spýta sa nedočkavo.

„Nie,“ odpoviem, lebo viem, že tento večer bol už tak či tak dosť nezvyčajný.

„Tak poďme preč.“

Práve v tej chvíli zhasnú svetlá. Výnimkou je jediný osamelý reflektor namierený na tunel vedľa nás, z ktorého sa hrnie prúd koní ozdobených farebnými hodvábnymi látkami a osedlaných účinkujúcimi v komplikovaných kostýmoch.

Ako sa odtiaľto dostaneme?

Nemôžeme ísť po tom nekonečnom červenom koberci. Na jeho konci je početný mediálny výsadok a nemôžem dovoliť, aby médiá z celého sveta zachytili Marka Zuckerberga na úteku zo štátnej večere. Nikde však nevidno iný použiteľný východ. Vo všetkých smeroch stoja ruiny a opevnenia okrem červeného koberca a tunela, z ktorého sa vynarajú kone.

Postaví sa panamský prezident a prítomných vyzve, aby zaujali svoje miesta. Naposledy sa rozhliadnem okolo seba a urobím hrozné rozhodnutie, keď Markovi a ostatným z Facebooku poviem: „Utekajte! Poďte za mnou!“

Uháňam priamo na miesto, odkiaľ cválajú kone. Vravím si, že na mieste, odkiaľ dupocú, musí byť aj nejaký východ.

Svoju chybu si uvedomím až pri pohľade na vydesené výrazy Javiho a Marka, keď ma míňajú. Kone sa nám vyhýbajú a vyzerajú rovnako vydesene ako my, keďže zrejme nečakali, že v tuneli, ktorý vedie cez zrúcaniny hradu, kostola či pevnosti, či kadiaľ to utekáme, sa na ne vyrúti mladý výkonný riaditeľ technologickej firmy. Je to šialenstvo. Všade sa mihá mátež kopýt, chvostov, hodvábu, rozhorúčených cicavcov, strachu, horúceho dychu a prekvapených zvolaní v španielčine. A vtom sa náhle a zázračne tunel končí. Na druhej strane vyklzneme do temnoty.

Padnem na kolená, sčasti preto, aby som chytila dych, sčasti lebo sa nemôžem dívať na Marka, a sčasti preto, že netuším, aké bezpečnostné opatrenia sa vzťahujú na prítomnosť toľkých svetových lídrov, a obávam sa, že každú chvíľu nás všetkých odpraví ostreľovači.

Keď sa prinútim zdvihnúť zrak, zbadám, že stojíme uprostred obrovského poľa vedľa akéhosi starobylého múru. Pri ňom sa poneviera zopár koní zahalených hodvábnymi látkami, od ktorých sa odráža mesačný svit. Mark sa na mňa chabo usmeje. Keďže nevieme, čo iné si počať, vyberieme sa cez polia do tmy. Sme vystrojení na štátnu večeru, nemáme mobilný signál a netušíme, kde sme, len toľko, že v Paname. Máme pocit, že čiernou divočinou sa predierame celé kilometre, a dúfame, že narazíme na cestu. Napokon sa mi na mobile objaví jedna palička signálu a zavolám pre nás auto. Na otázku, kam ho majú poslať, odpovedám: „Úprimne, netuším.“ Pri tých slovách sa Mark rozosmeje a ostatní sa k nemu opatrne pridajú.

Asi tak vyzerali moje prvé roky vo Facebooku. Často sme sa vrhali do rôznych vecí, ktoré nevyšli celkom podľa našich

predstáv. Strávila som tam sedem rokov, a keby som ich musela zhrnúť do jednej vety, povedala by som, že sa začali ako nádejná komédia a skončili temnotou a ľútosťou. Patrila som do poradenského tímu najvyššie postavených predstaviteľov firmy Marka Zuckerberga a Sheryl Sandberg, ktorí sa snažili prísť na to, ako sa postaviť k vládám po celom svete. Na konci som sa bezmocne dívala, ako sa poddali autoritárskym režimom čínskeho typu a bežne zavádzali verejnosť. Sedela som s Markom v súkromnom lietadle v deň, keď napokon pochopil, že Facebook pravdepodobne dostal Donalda Trampa do Bieleho domu, a vyvodil si z toho temné závery. Väčšina pracovných dní vo Facebooku nepripomínala ani tak dramatizáciu Machiavelliho poučení, ako skôr pohľad na partiu štrnásťročných dečiek, ktoré dostali nadprirodzené schopnosti, nepredstaviteľnú hromadu peňazí a teraz sa prevážajú po svete, aby zistili, čo za tú moc nakúpili a dostali.

Tento príbeh vám chcem rozpovedať.

1.

Naivná nádej

Do Facebooku ma pôvodne priviedol idealizmus. Keď sa obzriem, až sa za to priznanie trochu hanbím. Písal sa rok 2009 a v tých nevinných časoch, keď sa dalo na internet dívať s nádejou, bolo možné pestovať voči Facebooku optimizmus.

Dnes sa ťažko priznáva, že ste chceli „zachrániť svet“, bez toho, aby ste tie slová dávali do úvodzoviek, ale presne o to som sa po dvadsiatke snažila. V tých časoch som pracovala na pôde OSN ako diplomatka v službách Nového Zélandu.

Vyrástla som v meste Christchurch, pôdohospodárskom centre a najväčšom sídle Južného ostrova, v ktorom žije asi štyristotisíc ľudí. Na ilustráciu, ako to tam chodí, poviem, že každý november máme sviatok, ktorému sa hovorí Show Day. Celé mesto vtedy vyjde do ulíc, aby si obzrelo ovce, zeleninu, koná sa výstava psov, konské preteky a poriadne sa pije. Show Day som milovala.

Vyrástla som v rodine so štyrmi súrodencami. Bola som z nich najstaršia. Tá zodpovedná. Povedala by som, že moje

detstvo bolo pomerne normálne, azda okrem dňa, keď na mňa zaútočil žralok.

Stalo sa to, keď som mala trinásť rokov. Prázdniny sme trávil na pláži, kam naša rodina chodila každý rok kempovať. S kamarátkou stojím vo vode. Nevidím ho. Cítim ho. Ohromná a nečakaná sila. Útok žraloka je, ako keď sa do vás zabodne nôž pripevnený k nákladnému vlaku. Ešte nikdy som nezažila takú spaľujúcu bolesť ako teraz, keď sa mi jeho zuby zabárajú hlbšie a hlbšie.

Jeho papuľa sa mi prisala na bok, tesne nad pásom po pravej strane. Mám pocit, akoby sa mi snažil preniknúť do útrobov, tlačí sa čoraz hlbšie, chce mi odhryznúť žalúdok a vziať si ho so sebou. Som v pasci. Začína mnou lomcovať, ako pes lomcuje hračkou, tam a späť, a snaží sa ma stiahnuť pod vodu. Ponorím sa, s námahou sa opäť postavím na nohy, potom znova a znova. Pri treťom ponorení prehltnem oceánsku vodu a napadne mi: „Au, snaží sa ma utopiť. Mohol by ma utopiť.“ Totiž, vedela som, že útok žraloka vás môže stáť život, ale až teraz som si uvedomila, že to môže byť celkom nový spôsob úmrtia. Som v jeho papuli, doslova ma drží v zuboch, navyše pod vodou. Zúfalo sa potrebujem nadýchnuť vzduchu.

Vtom sa vo mne ozval živočíšny inštinkt. Začnem škriať, kopať, udierať, ťahať, všetko, čo môžem urobiť, aby som sa mu vymanila. Je to ako súboj holými rukami. Zo všetkých síl bojujem, aby som sa pokúsila vynoriť hlavu nad hladinu.

Nech už som urobila čokoľvek, stačilo to, aby to žraloka vyplašilo. Povolil a odplával.

S námahou sa vlečiem k brehu a kamarátku pošlem po pomoc. Z plaviek mám handry. Pri pohľade dole vidím dve bodné rany a chýbajúcu kožu. Zmizla. Z rany sa valí krv. Keďže sa bojím, že krv by mohla prilákať toho žraloka, prípadne nejaké iné, čo najrýchlejšie sa tackám vodou na breh. Len čo sa však dostanem na plytčinu, osamote sa položím na dno, cítim, ako zo mňa vyteká krv, štípanie slanej vody, diery v tele.

Neviem, ako dlho som tam ležala, keď sa objavili akísi rybári.
„Si v poriadku?“

Očividne nie som. Okrem toho som obnažená, žralok mi z plaviek odhryzol toľko látky, že som skoro nahá. A zároveň mám trinásť rokov. Poviem im teda, že som v poriadku, a dúfam, že pôjdu preč. Oni si šomrú, že „mhm, nevyzeráš byť v poriadku“. A ja im, že „som v pohode. Zvládnem to, len si choďte.“ Možno je to tou krvou alebo roztrhanými plavkami, ale neskočia mi na to. „Vytiahneme ťa z vody.“ A ja im stále opakujem, že som v pohode, ale v istom okamihu so mnou prestanú vyjednávať, zdvihnú moje polonahé telo a odnesú ma na pláž. Od tej príšernej hanby priam zomieram. Na moje zdesenie sa na pláži začína zhromažďovať hlúčik ľudí. Dorazia aj moji rodičia a položia ma na zadné sedadlo nášho rodinného auta. Táto pláž sa nachádza v odľahlej časti Nového Zélandu a nablízku nie je žiadna nemocnica. Vyrazíme do najbližšieho mesta vzdialeného dvadsať minút jazdy.

Ani v tomto meste nie je nemocnica, takže musíme zavolať tamojšiemu lekárovi, aby nám otvoril svoju ambulanciu, ktorá sa nachádza v malej jednoposchodovej budove. Pri príchode sa všetkým ulaví, akoby už bolo po kríze. Keď sa otec s lekárom dajú do reči o krikete a plánoch na víkend, zavládne takmer žoviálna nálada. Otec mu veselo vysvetľuje, že sme sa pokúsili odvlieť do vody veľryby, ktoré uviazli na nejakej pláži, a ja som dostala na starosť dve mláďatá, nazvali sme ich Moby a Možno, lebo sme si neboli istí, či to tá menšia prežije. Nikto sa nikam neženie. Nikto sa ma nepýta, čo sa mi stalo. Lekár mi vyčistí ranu, pritiahne k sebe kožu, zašije a zacelí ju. Pichne mi protitetanovku a varuje rodičov, že v dôsledku šoku to môžem v noci trochu dramatizovať, ale budem v poriadku. Očividne som bola bojovníčka. Všetci sa smejú.

Vraciame sa do kempu. Vzhľadom na bolesti môžem na rozdiel od mojich troch súrodencov spať v karavane, a nie pod pripojeným prístreškom. Lekár mi povedal a rodičia očakávajú, že to bude mierna bolesť z čerstvých stehov. Veľmi rýchlo si

uvedomím, že táto bolesť nie je mierna. Je spaľujúca. Začnem vracat' krv a také tie hrubé, tmavé, lepkavé chuchvalce, čo vyzerajú ako kávové zrná a považujem ich za výstelku žalúdka, ale o ľudskom tele neviem zhola nič. Aby som nezašpinila karavan, zbieram ich do veľkého červeného plastového pohára.

Všetci si šli lahnúť, ale ja nemôžem zaspať. Je to stále horšie a horšie. Cítim sa ako v ohni. Čakám, čo najtichšie, aby som nikoho nezбудila. Netrvá dlho, červený pohár je plný a načnem druhý. Kvári ma mučivá bolesť.

Napokon zobudím rodičov.

„Som v jednom ohni. Horím zvnútra.“

„Choď si lahnúť. Budeš v poriadku.“

Takto to ide celú noc: zobudím rodičov, ktorí ma odbijú s tým, že podľa lekára budem v poriadku. Až neskôr sa dozvieme, čo sa práve deje. Žralok mi na niekoľkých miestach prehryzol črevo, takže akoby som utrpela niekoľko bodných rán. Obsah čriev a krv mi unikajú do brušnej dutiny a v podstate spôsobujú otravu. Mám sepsu, akútnu peritonitídu. Napokon mám v sebe toľko tej jedovatej krvavej tekutiny, že mi zaplaví telo, dostáva sa mi do pľúc a čoraz ťažšie sa mi dýcha. Je mi, akoby som sa dusila.

Znova zobudím rodičov.

„Nemôžem dýchať. Nemôžem dýchať. Neviem sa nadýchnuť.“

Z budenia unavená mama mi autoritatívnym hlasom povie: „Hlava je viac než telo. Prestaň dychčať.“ Stal sa z toho rodinný vtip. Keď dnes niekto spomenie hocijakú chorobu či zranenie, má nádchu, poreže sa alebo má zapálené slepé črevo, povieme: „Hlava je viac než telo. Prestaň dychčať.“

Neskôr sa dozvieme, že ľavá časť pľúc mi skolabovala v dôsledku pľúcneho edému. A pravú časť mám poškodenú.

Nadránom si uvedomím, že čochvíľa sa mi minú posledné zvyšky síl.

Znova zobudím rodičov a vravím im: „Zomieram.“

Ibaže ich o tom nedokážem presvedčiť a môj život závisí od toho, či sa mi podarí presvedčiť ich. Nemám žiadny plán B. Neviem šoférovať. A nemám vlastný telefón. Je rok 1993.

Keď svitne ráno, rodina sa prebudí a sadne si k raňajkám, ledva do seba dokážem vťahnuť toľko vzduchu, aby som dýchala. Vtom sa mi oči prevrátia v stĺpik. Mama mi neskôr povedala, že pri pohľade na bielko očí sa cítila, akoby sa pod ňou preborila zem. Teraz už mi verí. A chce ma čo najrýchlejšie dostať k lekárovi.

Problém je v tom, že otec je nezvestný. Vôbec si o mňa nerobil starosti a autom sa vybral za rybármi, aby im ukázal zvyšky mojich plaviek v nádeji, že mu povedia, o aký druh žraloka išlo. Zároveň ho podozrievam z tajných plánov, že sa ho vyberie uloviť.

Keď sa vráti, nasadneme do auta. Medzičasom mi jedna polovica pľúc skolabovala a druhá sa rýchlo plní tekutinou, takže sa musím plne sústrediť len na to, aby som vdychovala a vydychovala dosť vzduchu. Ležím na zadnom sedadle, a keď vyrazíme smerom k mestu, prvý raz zapochybujem, či zvládnem robiť, čo robím, aby som sa udržala nažive.

Otec akoby sa nikam neponáhľal. Je nadšený rybár. Prisaňám, že keď prechádzame cez most, ako vždy spomalí a pohľadom preskúma, ako sa darí rybám v rieke. Mama mu zo zadného sedadla povie, aby pridal.

Napokon uviazneme za pastierom, ktorý svoje stádo oviec ženie cez krátky mostík, čo je na Novom Zélande bežné. Tento faktor som do svojho výpočtu „ako dlho ešte musím vydržať, kým nenájdeme pomoc“ nezahrnula a teraz sa mi všetko rozsype. Začnem strácať vedomie. Cítim sa, ako keď vzlieta lietadlo. Je to príjemné, bezťažové a bezbolestné. Vznášam sa do stavu bezvedomia, kde niet utrpenia. Ale vzdorujem tomu. „Musím sa vrátiť,“ vravím si.

Konečne dorazíme do mesta. Sme v tej istej ordinácii s lekárom, ktorý rodičom povedal, že budem v poriadku. Teraz už nevládzem hovoriť ani hýbať sa a striedavo strácam a nadobúdam vedomie. Otec ma odnesie dovnútra a podíde k nám lekár

zo včera. Len nie tento chlap, pomyslí si, keď ma položia na stôl. K stolu podídu ďalší dvaja lekári, aby ma prehliadli. Strkajú do mňa tak a hentak, potom náhle odídu a povedia rodičom, aby sa vzdialili do kúta. Nezreteľne začujem, ako jeden z nich hovorí čosi, čo znie ako „zomiera“ alebo „je mŕtva“.

„Bola to moja obľúbená dcéra,“ zavyje otec. Chvíľu si to vychutnávam. Mám dve sestry. Nevieť sa dočkať, až im to poviem. Odjakživa som mala to podozrenie. Potom zaplače mama: „Presne ako mačka!“ Naša mačka Winkels sa totiž nedávno pobrala do večných lovísk. Presne ako mačka. Brutálne.

Vzápätí sa otec poriadne rozčúli a kričí na lekárov, aby niečo robili, aby zistili, čo sa stalo.

Potom si pamätám, ako sa ku mne vrátil lekár. Vytiahne poriadne veľkú čepeľ podobnú menšej sekere, začne sa ňou zaháňať a zaborí mi ju do ľavej ruky. Potom do pravej ruky. Cítim sa ako kus porciovaného mäsa. Bez anestézie. Bez varovania. Už som prekonala hranicu, za ktorou nad svojím telom nemám kontrolu. Nevládzem sa hýbať ani hovoriť. Nemôžem ich varovať.

Myslela som si, že bolesť pri útoku žraloka je horšia, než človek môže znieť, že nič horšie sa mi nemôže stať. Mýlila som sa.

Lekár sa premiestni k môjmu ľavému členku a silno sa zaženie čepeľou, ktorá prenikne kožou až ku kosti. Prečo mi lekár pretína členku? Jediné vysvetlenie, na ktoré sa zmôžem, znie, že ma považuje za mŕtvu. Zažívam vlastnú pitvu. Vracia sa mi smrteľná hrôza, ktorú som zažívala počas útoku žraloka, pocit, že každú chvíľu môžem zomrieť. Boľstivo. Rozsekaná na smrť. Je čudnejšie zomrieť pri útoku žraloka alebo pri pitve? Dozvedia sa vôbec, že ma zabili? Zadušam sa od strachu v očakávaní ďalšej rany sekerou, ktorá ma zasiahne do krku, lebky alebo inej citlivej časti a zasadí mi definitívny úder.

Namiesto toho čepeľ dopadne na kosť v mojom ľavom členku. Bolesť je taká omračujúca, že mi telo zovrie krč. Tá chvíľa

v miestnosti vyvolá zmenu, akoby ma opäť vnímali ako človeka. Nie ako neživý predmet. Uvedomia si, že som nažive. Ktosi zavolá vrtuľník, aby ma previezol do nemocnice.

Neskôr som sa dozvedela, že to nebola pitva. Vedeli, že som nažive. Pre veľkú stratu krvi sa lekári obávali, že ak mi okamžite nepodajú transfúziu, zomriem. Pri vážnych zraneniach, keď je vzhľadom na prudký pokles tlaku nemožné nájsť žilu, je v núdzi bežné prerezať pacientovi ruku či členok. Preto mám na rukách a nohách dvojcentimetrové jazvičky. (V porovnaní s jazvami po žraločích čelustiach na bruchu sú úplne nenápadné.) Na podávanie anestetík alebo vysvetľovanie nebol čas. Podľa mňa lekári nepredpokladali, že to prežijem. Keď ma nakladali do vrtuľníka, nemyslel si to už podľa mňa nikto. Keď som neskôr v nemocnici podstúpila niekoľkohodinovú operáciu, lekári mojim rodičom oznámili, že to pravdepodobne neprežijem. Začali plánovať môj pohreb.

O niekoľko dní sa na jednotke intenzívnej starostlivosti preberiem z kómy. Zatiaľ čo sa pomaly rozhliadam, počujem, ako sestra volá moju mamu.

Mama sa ku mne skloní, pozrie sa mi do očí a vraví: „To máš ale šťastie, že ťa lekári zachránili, čo?“

Nemôžem hovoriť, pretože mi so životnými funkciami pomáhajú prístroje a dýcha za mňa pľúcny ventilátor. Nanačím teda, že chcem pero a papier. Aby som si bola istá, že sa pozerá, nadviažem s ňou očný kontakt a zámerne pomaly napíšem niekoľko slov, ktoré ešte zdôrazním, keď každé z nich podčiarknem hrubou čiernou čiarou:

ZACHRÁNILA SOM SA SAMA

Nie som si istá, či by som dokázala vymenovať, v čom všetkom ma táto skúsenosť zmenila, ale myslím, že som sa vďaka nej stala prinajmenšom gurážnejšou. Kedykoľvek sa mi naskytne príležitosť na nejaké dobrodružstvo a musím si položiť otázku, či do toho naozaj idem, odpoveď znie „áno“.

Rok nato som sa na tej istej pláži a v tom istom dennom čase prinútila vkročiť do tej istej vody. Nechcela som sa do konca života vzdať kúpania v oceáne. Príliš som to milovala. Tým chcem povedať, že som sa vystrábila.

Tínedžerské roky som si vychutnávala, spievala som v kapeľách, trávila čas s kamarátmi, ktorých tiež bavila hudba, ale po celý čas ma neopúšťala otázka, prečo sa mi to stalo. Keď som napriek všetkému prežila, musí to mať nejaký zmysel, nie? Vždy keď mi niekto pripomenul, aké som mala šťastie, že som prežila, napadlo mi: *Nemala by som s týmto životom urobiť niečo poriadne? Nejaká sa podujat' zmeniť svet? Ako sa to robí?*

Počas štúdia práva ma to ťahalo k ľudským právam a medzinárodným zmluvám o životnom prostredí a vrela si, že možno takto by som mohla niečo zmeniť. Na Novom Zélande človek ľahko prepadne pocitu, že je na okraji sveta. O jedno časové pásmo pred všetkými ostatnými, ale zároveň akosi večne pozadu. Všetkému udávajú tón ostatné krajiny. Ľahko sa strátite na mori, ktoré stvorili iní. Po absolvovaní práva som išla do diplomacie, lebo sa mi zdalo, že takto sa dá zmeniť svet, a túžila som po dobrodružstve. Skončila som na pôde OSN, lebo som autenticky verila, že práve tam sa nachádza sídlo globálnej moci. Že je to miesto, kam treba ísť, keď chcete zmeniť svet. Tým chcem povedať, že som bola mladá Novozélandanka a ešte veľmi naivná.

Moja agenda v OSN? Vela ochrany. Ochrana biodiverzity, ochrana oceánov, ochrana veľrýb, ochrana ohrozených druhov. Klimatická zmena.

Sprvu som si vychutnávala každú minútu a vrhala sa na veľké, globálne problémy prekračujúce hranice krajín, s ktorými môžete pohnúť len pri medzinárodnej spolupráci. Lenže po rokoch nekonečných vyjednávaní a debát, ktoré neústili do ktovieakej zmeny sveta, som sa zahrabala v útrobach newyorského sídla OSN, sterilného bludiska plného zasadačiek zariadených lacným nábytkom a zastaranou výzdobou, kde som zažívala ďalšiu úmornú debatu o ochrane oceánskeho života

do neskorej noci. Koncipovali sme výročnú správu o „mor-
skom zákone“, v kruhu sedeli desiatky právnikov a delegáti sa
doslova hádali o čiarky. Viem, že je to klišé, ale to klišé má svo-
ju príčinu. Nórski, ruskí a čínski právnici sa natahovali, či za
akýmsi slovom uprostred odseku v dokumente, ktorý nebude
nikdy nikto čítať, treba napísať bodkočiarku alebo čiarku.

Napočudovanie som sa tam skamarátila s postarším argen-
tínskym diplomatom, ktorý sedel vedľa mňa. Počas prestávky
sa ku mne naklonil a žoviálne prehodil: „Viete, čo v poslednom
desaťročí najviac prispelo k skutočnej ochrane oceánov?“

„Ťažko povedať. Pýtate sa na nejaké zasadnutie OSN?“ skú-
sila som.

Zasmial sa.

„Nie. Nemo.“

Napadlo mi, že „Nemo“ môže byť nejaké pre mňa neznáme
španielske slovo, takže som sa síce zasmiala, ale nie celkom
som mu rozumela.

„Tá ryba,“ dodal. „Tá rybička, ktorú hľadajú.“

„Aha,“ konečne mi zaplo. „*Hľadá sa Nemo.*“

Musela som mu dať za pravdu. Ten systém nefungoval. Ešte
som nemala ani tridsať rokov a svoju mladosť som trávila ho-
dinami vyesedávania s úradníkmi po päťdesiatke, ktorí sa na
sklonku kariéry hádali o interpunkcii, ale spoločne sme si na-
vrávali, že zachraňujeme životné prostredie. Keď si uvedomíte,
že kreslená ryбка dosiahne viac ako OSN, je najvyšší čas odísť.

Našla som si miesto na novozélandskom veľvyslanectve
vo Washingtone a dúfala, že sa takto priblížim miestu, kde sa
v skutočnosti prijímajú dôležité rozhodnutia týkajúce sa celé-
ho sveta. Washington sa mi javil ako stred sveta. Najvtipnejšie
na tejto práci bolo, kolkokrát mi americkí úradníci uznanlivo
povedali: „Páni, máte fakt dobrú angličtinu.“ Nikdy som nema-
la to srdce priznať pred nimi, že je to moja materčina. Len som
ten kompliment prijala.

Novozélandské veľvyslanectvo vo Washingtone bolo maličké,
pôsobilo na ňom len osem diplomatov a mala som na starosti

čokoľvek, čím mohol americký kongres alebo vláda ovplyvniť Nový Zéland – s výnimkou vojenských a spravodajských záležitostí. Rýchlo som zistila, že americkí politici a úradníci považujú Nový Zéland za neškodné miesto, kde by možno radi strávili dovolenku, ale pokiaľ ide o globálne záležitosti, je úplne nepodstatné.

Tak nás brali všetci. Keď v roku 2008 po prehratých voľbách odmietol odstúpiť zimbabwiansky prezident Robert Mugabe, americké ministerstvo zahraničných vecí si do svojho sídla vo Foggy Bottom zavolalo diplomatov z mnohých krajín, aby s nimi koordinovalo svoju reakciu. Cestou na túto poradu som svojej juhoafrickej kolegyni prečítala depešu od mojich nadriadených, ktorí mi odkazovali, že Nový Zéland by mal pri odpore voči Mugabemu zaujať vedúce postavenie. Tak sa rozosmiala, že ledva lapala po dychu. „Óóó! Som si istá, že Mugabe sa po desaťročiach despotickej vlády rozochveje ako osika! Nový Zéland zaujal popredné postavenie pri odpore voči Mugabemu!“

A potom, začiatkom roku 2009 ma premohlo čosi, čo môžem opísať len ako facebookové zjavenie. Začalo sa to v malom. Facebook sa stal mojím záchrancom, nástrojom na udržiavanie spojenia s tým, čo pre mňa bolo dôležité. Washington mi bol stále cudzí a cítila som sa v ňom trochu stratená. Prihlásiť sa na Facebook bolo ako zavítať na nové, ale povedomé miesto, kde som sa mohla vrátiť za svojimi kamarátmi, rodinou a zvyškami starého života. Facebook fungoval od roku 2004 a v tomto čase, teda v roku 2009, ho už po celom svete využívalo štyristo miliónov ľudí. Stále to bola pomerne chaotická stránka, ktorú mnohí ľudia považovali za miesto, kde vysokoškóľáci zabíjajú čas – a preto bolo také šibnuté. Na Facebooku som trávila čoraz viac času, sledovala som, ako sa doma v Christchurchi kamarátkam rodia deti, nadväzujú nové vzťahy a zverejňujú staré fotky. Všimla som si, že sa tam začali objavovať aj politici. Spomínam si, ako som si prezerala dovolenkové fotografie jedného novozélandského politika, videla som ho, ako trávi voľno s deťmi, a aké sa mi to zdalo nové. Potom som zbadala, ako môj

kamarát Chris Hipkins, ktorého práve zvolili do parlamentu, odpovedá voličom priamo na svojom profile.

V polovici roku 2009 moja fascinácia Facebookom počas pôsobenia na veľvyslanectve prerástla do neochvejného presvedčenia, že Facebook zmení svet. Kedykoľvek som sa však snažila vysvetliť, prečo tomu verím, nevedela som to pomenovať. Ešte horšie bolo, že to znelo úplne vyšinuto.

Táto stránka otvárala svet. Zdalo sa mi očividné, že na Facebook zavíta politika, a až sa to stane, až sa z neho stane nové obrovské zhromaždisko, Facebook a ľudia na jeho čele sa ocitnú v centre všetkého. Budú nastavovať pravidlá tejto globálnej konverzácie. Tento nevýslovný potenciál ma ohromoval. Facebook mal potenciál zhromažďovať bezprecedentné množstvo informácií. Informácií o všetkom. Informácií, ktoré boli až doteraz bez výnimky súkromné. Údaje o občanoch všetkých krajín. Historické množstvo nesmierne cenných údajov. Informácie znamenajú moc.

Vlády budú chcieť v istom okamihu dostať Facebook pod kontrolu. Na pôde OSN som videla, že keď veci prekračujú hranice, sú vzácné a týkajú sa mnohých krajín, otvárajú otázky typu: „Komu pripadnú ryby v mori?“ Videla som, že osobitne to platí pre technológie. Keď sa rozšírili geneticky upravené organizmy, OSN chcela pre túto novú strašidelnú technológiu stanoviť globálne pravidlá. Celé roky som pracovala na zmluvách, ktoré sa snažili pomenovať, komu pripadnú výhody, ako si poradiť s rizikami a kto bude platiť, keď niečo nevyjde.

Osobitne pokiaľ išlo o životy politikov (a ich voličov), bol Facebook na ceste stať sa dôležitejším než geneticky upravené plodiny. Mohla som len hádať, aké rozmery nadobudne nevyhnutný globálny boj o stanovenie mantinelov.

Po rokoch pátrania po veciach, ktoré by mohli zmeniť svet, som si vravela, že som objavila tú najväčšiu. Pri pohľade, ako Facebook potvrdzuje svoju moc v každej oblasti nášho každodenného života, som sa cítila ako jedna z osvietených. Bola som si istá, že nech sa Facebook rozhodne akokoľvek, nech

akokoľvek využije hlasy, ktoré sa zhromažďovali na jeho pôde, zmení tým beh ľudských dejín.

Sledovala som revolúciu.

A čo urobím, keď spozorujem nadchádzajúcu revolúciu? Poviem si, že podniknem čokoľvek, aby som sa stala jej súčasťou. Aby som sa ocitla v centre diania. Keď ju raz zbadám, nevydržím postávať bokom. Zúfalo túžim stať sa jej súčasťou. Nepamätám si, že by som niekedy po niečom túžila viac.

Má to však háčik. Nikto iný vo Facebooku akoby takto neuvažoval. Z toho, čo som videla, sa mi javilo, že samotný Facebook sa považuje za nástroj na zabíjanie času na internete. Facebook akoby sa nevnímal ako výbušná sila, ktorá čoskoro roztrhá a premení politiku po celom svete. Akoby tam ani neboli ľudia, ktorí by sa venovali politike, politickej agende, vzťahom s vládami mimo Spojených štátov ani ničomu, čo som považovala za dôležité. Akoby vo Facebooku nevedeli o nadchádzajúcej revolúcii, ktorú sám predstavuje.

Ako ich teda o tom presvedčím? Nikdy som nebola v Silicon Valley. Ešte nikdy som nepomenovala nastupujúcu revolúciu či novú podobu politiky a opísať ma možno len ako radovú Novozélandanku. Takže... ako sa dostanem k ľuďom vo Facebooku a presvedčím ich, aby dali na moje rady? Ako ich presvedčím, aby ma zamestnali?

To je úloha, ktorú som si stanovila.